SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

Työ- ja tasa-arvo-osasto/säädös-yksikkö/Tuula Andersin

16.10.2019

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI LAIVAVÄEN TYÖ- JA ASUINYMPÄRISTÖSTÄ SEKÄ RUOKAHUOLLOSTA ALUKSELLA ANNETUN LAIN 2 JA 11 §:N MUUTTAMISESTA

Taustaa

Kansainvälinen työjärjestö (ILO) aloitti vuonna 2002 globaalin mittakaavan neuvottelut kattavasta ja ajantasaisesta kansainvälisten standardien kokonaisuudesta kalastusalaa varten asianmukaisen suojelun takaamiseksi kalastajille maailmanlaajuisesti. Tämän tuloksena hyväksyttiin kalastusalan työtä koskeva yleissopimus nro 188 vuonna 2007.

Yleissopimuksen määräykset koskevat määritelmien ja soveltamisalan ohella yleisiä periaatteita, kalastusaluksella tehtävään työhön sovellettavia vähimmäisvaatimuksia, palvelussuhteen ehtoja, asuintiloja ja ruokaa, sairaanhoitoa, terveyden suojelua ja sosiaaliturvaa, määräysten täytäntöönpanoa ja soveltamista, yleissopimuksen liitteiden muuttamista ja tavanomaisia loppumääräyksiä.

Suomi ei ole ratifioinut yleissopimusta. Toistaiseksi yleissopimuksen on ratifioinut 10 valtiota, joista Euroopan unionin jäsenvaltioita ovat Ranska, Viro ja Liettua. Yleissopimus tuli voimaan 16 päivänä marraskuuta 2017.

EU-säädöksen valmistelu

EU-maiden maatalouden osuustoimintajärjestöjen keskusjärjestö (COGECA), Euroopan kuljetustyöntekijöiden liitto (ETF) ja Euroopan unionin kalastusyritysten kansallisten järjestöjen liitto (Europêche) aloittivat neuvottelut vuonna 2009 sen arvioimiseksi, onko mahdollista tehdä yhteinen aloite vuonna 2007 solmitun kalastusalusten työoloja koskevan ILOn yleissopimuksen soveltamiseksi EU:ssa.

EU:n työmarkkinaosapuolet tekivät sopimuksen 21 päivänä toukokuuta 2012 ja sitä muutettiin 8 päivänä toukokuuta 2013. Työmarkkinaosapuolet pyysivät 10 päivänä toukokuuta 2013, että komissio panisi niiden sopimuksen täytäntöön neuvoston päätöksellä EUT-sopimuksen 155 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Kyseisen kohdan mukaan unionin tasolla tehdyt sopimukset pannaan täytäntöön joko työmarkkinaosapuolten ja jäsenvaltioiden omien menettelyjen ja käytäntöjen mukaisesti tai, 153 artiklassa tarkoitettujen kysymysten osalta allekirjoittajaosapuolten yhteisestä pyynnöstä, neuvoston komission ehdotuksesta tekemällä päätöksellä. Asiasta ilmoitetaan Euroopan parlamentille.

Työmarkkinaosapuolten sopimus pantiin Euroopan unionin tasolla täytäntöön 19 päivänä joulukuuta 2016 annetulla neuvoston direktiivillä (EU) 2017/159 kalastusalan työtä koskevan Kansainvälisen työjärjestön vuoden 2007 yleissopimuksen täytäntöönpanosta 21 päivänä toukokuuta 2012 EU-maiden maatalouden osuustoimintajärjestöjen keskusjärjestön (COGECA), Euroopan kuljetustyöntekijöiden liiton (ETF) ja Euroopan unionin kalastusyritysten kansallisten järjestöjen liiton (Europêche) välillä tehdyn sopimuksen täytäntöönpanosta (jäljempänä *direktiivi*).

Euroopan unionin tason työmarkkinajärjestöjen välinen sopimus on direktiivin liitteenä ja muodostaa direktiivin aineellisen sisällön. Sopimus vastaa pääosin ILOn kalastusalan työtä koskevan yleissopimuksen sisältöä. Direktiivi on pantava täytäntöön viimeistään 15 päivänä marraskuuta 2019.

Kansallinen valmistelu

Direktiivi sisältää usean eri ministeriön toimialaan kuuluvaa sääntelyä. Tämä esitys koskee sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluvaa sääntelyä. Esitysehdotus on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriön työ- ja tasa-arvo-osastolla ja se on hyväksytty merimiesasiain neuvottelukunnassa, jossa ovat edustettuina keskeisimmät merenkulkualan työmarkkinajärjestöt. Lisäksi ehdotuksesta on kuultu Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry:tä.

Direktiivin kansallinen täytäntöönpano

Direktiivi koostuu varsinaisesta direktiivistä ja direktiiviin sisältyvästä EU:n työmarkkinajärjestöjen välisestä liitesopimuksesta. Varsinainen direktiivi sisältää tämän tyyppisille direktiiveille tavanomaiset säännökset sopimuksen täytäntöönpanosta, mahdollisuudesta antaa kansallisesti työntekijöille suotuisampia säännöksiä sekä siitä, että direktiivin täytäntöönpano ei ole peruste työntekijöiden suojelun yleisen tason alentamiselle. Lisäksi direktiivi sisältää säännökset sen saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä. Varsinainen direktiivi ei edellytä kansallista sääntelyä.

Direktiivin aineellinen sisältö on direktiivin liitesopimuksessa. Liitesopimus käsittää 38 artiklaa ja kaksi liitettä. Kansallinen lainsäädäntömme kattaa liitesopimuksen artikloiden ja liitteen I määräykset. Liitesopimuksen liite II sisältää 79 kohtaisen luettelon kalastusalusten asuintiloja ja ruokahuoltoa koskevia määräyksiä. Kansallinen lainsäädäntömme kattaa osittain liitteen II määräykset. Kansallisesti alusten asuintiloista ja ruokahuollosta säädetään laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetussa laissa (395/2012) sekä tämän lain nojalla annetuissa valtioneuvoston asetuksissa laivaväen asuinympäristöstä aluksella (825/2012) ja laivaväen ruokahuollosta aluksella (820/2012). Laki 395/2012 sisältää yleisluonteiset vaatimukset alusten asuintiloista ja ruokahuollosta ja valtuutussäännökset tarkempien säännösten antamiseen valtioneuvoston asetuksella. Näitä säädöksiä ei sovelleta kalastusaluksiin, joiden pituus on alle 24 metriä. Koska direktiiviä sovelletaan kaikenkokoisiin aluksiin, on valtioneuvoston asetusten antamiseen valtuuttavaa lakia tarpeen muuttaa siten, että asuintiloja ja ruokahuoltoa koskevat valtuutussäännökset koskisivat kaikenkokoisia aluksia ja direktiivin liitesopimuksen liitteen II yksityiskohtainen sääntely voitaisiin toteuttaa valtioneuvoston asetustasoisesti.

Poikkeusluvan hakeminen

Lain 395/2012 11 §:n 2 momentissa säädetään mahdollisuudesta hakea poikkeusta momentissa säädetystä velvoitteesta, jonka mukaan jokaista laivaväkeen kuuluvaa kohden on pääsääntöisesti oltava yhden hengen makuuhytti. Tähän poikkeuslupaa koskevaan päätökseen haetaan muutosta 3 momentin mukaan siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Tämä säännös ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin, joka tulee voimaan vuoden 2020 alusta.